

1959 SIDE KAZILARI HAKKINDA KISA RAPOR

Ord. Prof. Dr. A. Müfit MANSEL

1959 senesinde Side kazılarına Haziran başından Ekim sonuna kadar Ord. Prof. A. M. Mansel ve Doç. Jale İnan'ın idaresinde devam edilmiştir. Beş ay zarfında yapılan işleri şöyle hülâsa edebiliriz:

1 — Tiyatronun sahne binasının cephesindeki çalışmalara bu sene de devam edilmiş, cephenin orta kısmı tamamiyle meydana çıkarıldığı gibi sol yan tarafını da kısmen açmak ve sahne binasının tiyatronun "cavea"sı ile ne şekilde birleştiği hakkında bir fikir edinmek mümkün olmuştur (Res. 1). Aynı zamanda cephe sütun dekoru hakkında da bir fikir edinilmiştir. Kabartmalarla süslü ve beş kapı tarafından kesilen bir sokl üzerinde ikişer sütundan müteşekkil iki katlı "aedicula"lar bulunuyor, bunlar en üstte alınlıklar taşıyordu. Tavan levhaları yüksek kabartma halinde işlenmiş tanrı ve tanrıça büstleri ile süslü idi. Aedicula'ların arasında arşitektonik çerçevesi çeşitli büyüklükte duvar höcreleri yer alıyordu. Bu zengin sütun dekoru içinde duran heykellere ait parçalar ve kitabeli kaideler bulunmuştur. Aktörler yukarıda bahsettiğimiz beş kapıdan çıkıyor ve yüksek bir taş podium üzerinde oynuyorlardı. Bu tiyatronun M. S. 2. yüzyıl Roma tiyatro mimarisi hakkında bize yeni bilgiler vermesi çok muhtemeldir.

2 — Tiyatronun direkli cadde tarafındaki dış galerileri ve onların gerisinde yer alan tonozlu odalar temizlenmiş, bu suretle binanın bir kısmının bütün haşmeti meydana çıkması sağlanmıştır (Res. 2). Bu cephenin Bizanslılar zamanındaki tairlerine dair bir hayli kitabe (Res. 3) bulunduğu gibi bu yerlerin zeminlerinde çok itinalı bir teknik gösteren mozayiklere de rastlanmıştır (Res. 4). Fakat buralarda bir zamanlar kireç ocakları faaliyette bulunmuş olduğundan mozayiklerden büyük

bir kısmının harap olduğu görülmüştür.

3 — Tiyatronun içinde, mimarımızın idaresi altında yapılan sondajlar birçok teferrüat, bilhassa giriş yerleri ve merdivenleri hakkında yeni bilgiler edinmemizi sağlamıştır.

4 — Tiyatronun önünden geçen direkli cadde, iki tarafındaki portikleri ile birlikte, tamamiyle meydana çıkarılmış (Res. 5), bunlardan batı portikinin restorasyonuna geçilerek sağlam bir stylobat sathı elde edildikten sonra granit sütunların büyük bir kısmı dikilmiş ve bunların bazılarının üzerine Korint nizamındaki başlıkları oturtulmuştur (Res. 6-7). Bu portikin zemininde kitabeli bir Bizans mozaiki de bulunmuştur (Res. 8). Bundan başka portikin kuzey ucunda gümüş sikkeler ve külçelerden ibaret bir define keşfedilmiş, Manavgat Malmüdürlüğü tarafından İstanbul darphanesine gönderilen bu define idaremizce yapılan teşebbüsler sonunda İstanbul Arkeoloji Müzelerine teslim edilmiştir. Bu hususta daha henüz esaslı bir tetkik yapmamış olmakla beraber bu definenin haçlılara ve muhtemelen 2. haçlı seferine ait olduğunu söyleyebiliriz ki Anadolu'da Haçlı seferlerine ait buluntuların ne kadar az olduğu göz önünde bulundurulacak olursa bu definenin önemi kendiliğinden meydana çıkar.

5 — Tiyatronun hemen yanında ve cadde portikinin gerisinde bir köşesi tiyatronun kemer ayakları tarafından kesilmiş podiumlu bir mabet meydana çıkarılmıştır (Res. 9). Bu mabet kısa taraf cephesinde geniş bir merdiven, bir önportik ve onun gerisinde bir sella ihtiva ediyor ve bir kısmı muhafaza edilmiş stylobat levhalarının üzerindeki sella duvarına yaslı yarım sütun izlerinden anlaşıldığı gibi bir "pseudoperipteros" meydana getiriyordu

(Res. 10). Nefis bir taş işçiliği gösteren (Res. 11) ve geç hellenistik yahut erken Roma İmparatorluk devrine ait olan bu mâbet, Anadolu'da şimdiye kadar bulunmuş ilk "pseudoperipteros" olduğundan zannımıza göre büyük bir önem taşımaktadır.

6 — Geç devir şehir kapısının dışında yapılan kazılarda bu kapının etrafını çeviren üç çeşme binasına rastlamak mümkün olmuştur. Bunlardan birincisi İmparator Vespasianus'a ait bir ithaf kitabesi ihtiva etmekte (Res. 12), fakat bu yere başka bir mahalden sökülerek getirilip monte edildiği anlaşılmaktadır (Res. 13). Bu anıtta biri erkek, diğeri kadın olmak üzere iki giyimli heykel bulunmuştur. Bu anıtın karşısında büyük bir sarnıçın direkli caddeye bakan fasadına ekli olarak iki çeşme daha bulunmuştur ki bunlardan bir tanesi yuvarlak (Res. 14), diğeri dört köşe kaide ile ayrılmış üç havuzlu olup (Res. 15) gerek havuzların gerek kaidelerin üzerinde aedicula'lardan müteşekkil bir sütun mimarisine sahip bulunuyordu. Aedicula'ların hemen önünde bazı heykeller bulunmuş olup bunların en önemlileri arasında yalnız ayakları eksik bir Hermes (Res. 16), başı noksan bir Athena (Res. 17) ve genç bir erkek başı (Res. 18) (Apolon?) bilhassa zikre değer. Afrodit'in denizden çıkmak suretiyle doğumunu tasvir

eden bir kabartma levhaya da işaret etmek yerinde olur (Res. 19).

7 — Evvelce kazılmış olan agora ve evlerin önünden geçen direkli cadde üzerinde de çalışılmış, bu caddenin doğu portiklerini aşağı yukarı 200 m. uzunlukta meydana çıkarmak, bu portiklerde sona eren dar yan sokakları tesbit etmek, böylece şehir plânı hakkında şimdiye kadar olduğundan daha esaslı bilgiye sahip olmak mümkün olmuştur (Res. 20).

8 — Agoranın bir köşesinde ve tiyatroya bitişik olarak bina edilmiş olan "latrina"nın içi ve cephesi temizlenmiş (Res. 21-22), cephesindeki büyük hücrenin şimdiye kadar zannettiğimiz gibi bir çeşme olmayıp muhtemelen heykeller ihtiva eden bir "exedra" olduğu anlaşılmıştır.

9 — Müze haline getirilecek olan hamam binasında Y. Müh. Ragıp Devres restorasyon ameliyesine devam etmiştir. Tarafımızdan ise hamam yanındaki direkli cadde tamamiyle kazıldığı gibi (Res. 23) hamamın giriş mahalli de meydana çıkarılmış, ayrıca büyük salonlarda geç devre ait duvarlar kaldırılarak bu salonların ve duvarlarındaki kemerli höcrelerin bütün ihtişamları ile tebarüz eylemesi sağlanmıştır. Öyle ümit ediyoruz ki binanın dış ve iç derzleri yapıldıktan sonra 1960 senesi sonbaharında heykelleri oraya nakletmek ve yeni müzenin açılış törenini yapmak mümkün olacaktır.